

ΠΡΟΣΩΠΟ ΕΙΚΟΝΑΣ

Συχνά σιβυλλικό και ανεξάντλητα αναγνώσιμο στη δυναμική των μεταμορφώσεών του, το σύγχρονο εικαστικό τοπίο διακρίνεται για τις νευραλγικές κι ετερόκλητες πτυχές του. *Qu' est-ce que la peinture?* (Τι είναι η ζωγραφική;) θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς, παραφράζοντας τον Sartre¹. Στο *Φίληβο*, στο κύκνειο άσμα του Πλάτωνα, όπου οι απολογητές της μοντέρνας τέχνης εντοπίζουν την πρώτη απομάκρυνση από τη θεωρία της μίμησης και τη σπερματική διατύπωση της θεωρίας της αφαίρεσης, ο φιλόσοφος υπερασπίζεται την ηδονή που προκύπτει από την άμεση θέαση της ωραιότητας των μορφών στις πλαστικές τέχνες· μια ηδονή αποκομμένη από την οπτική και πνευματική ικανοποίηση που συνοδεύει την ταύτιση του αναπαριστώμενου υλικού με ζωντανά πλάσματα και εικόνες του αντικειμενικού κόσμου. Αιώνες μετά, η αφηρημένη ζωγραφική έγινε τόπος διάθλασης και συναίρεσης ποικίλων τάσεων και τεχνοτροπιών, διερεύνησε επίμονα το αλφάβητό της μέσα από ευρηματικές φόρμες όπου η δομική οργάνωση και η κινητική συνομιλία χρωμάτων και σχημάτων χαρακτηρίζονται από τον απελευθερωτικό τους ρόλο: η εικαστική γλώσσα δεν χρειάζεται να είναι αναγνωρίσιμα αναφορική. Παράλληλα, η αποτίμησή της πορεύτηκε σε ατέλειωτες διασταυρούμενες λεωφόρους ερμηνειών, οριοθετήσεων, παρανοήσεων, υπεραπλουστεύσεων, ιδιαίτερα φορτισμένων αξιολογικών κρίσεων, με κύρια γνωρίσματα την απαξίωση ή αντίθετα την υπερεκτίμηση του συχνά φορμαλιστικού πυρήνα της προβληματικής της. Ο ορίζοντας προσδοκιών του θεατή και η πρόσληψη του έργου από αυτόν γίνονται επίσης πεδία μετασχηματισμού, τροφοδοτούνται από αισθητικές, κοινωνικές, ιδεολογικές, φιλοσοφικές, διαπολιτισμικές παραμέτρους, που προσδίδουν στην τέχνη τις οφειλόμενες ολιστικές της διαστάσεις. Εντούτοις το ερώτημα εξακολουθεί να ανθίσταται στην πιθανή διάθεσή μας να το παρακάμψουμε: *Qu' est-ce que la peinture ?*

Ένα από τα πρόσωπα της ζωγραφικής είναι μοιραία εκείνο που υποβάλλει στον δέκτη τη λαχτάρα να επινοήσει ξανά την ταξιδιώτισσα όραση, να καταστήσει εκ νέου έγκυρο τον αποκλειστικά δικό του χάρτη πλοήγησης στο πολύμορφο εσωτερικό κι εξωτερικό σύμπαν. Μας εμπνέει τον πόθο να οξύνουμε την αντίληψη της μύχιας ματιάς και την πρόσβασή της στον προσωπικό μας μυθόκοσμο, χωρίς κάτι τέτοιο να υπακούει στους μηχανικά επιδιωκόμενους στόχους και προ-διαμορφωμένους προσανατολισμούς του καθημερινού βιώματος, χάρη στη νοητική και συγκινησιακή επενέργεια της σημαίνουσας μορφής: της ζωγραφικής επιφάνειας. Σμίλευση. Παλλόμενο δόρυ. Ανάγκη ανάσας και βιασύνη του ελαφιού, λοξή πνοή του κλόουν σε ιδεατό τσίρκο, τροχοί στο χιόνι, το κουκλόσπιτο του φάρου κι ο σαρκασμός της καταιγίδας, παράγκες στη μουντή ηλιοφάνεια, η επιδιόρθωση του καινούριου ποδήλατου όλο τέχνη κι ελπίδα, το πανωφόρι με τα άνθη ψηλώνει και χαμογελά, γεύεσαι ξανά χορταστικό

¹ Αναφορά στο θεωρητικό έργο του J.P.Sartre *Qu' est-ce que la littérature?* (Τι είναι η λογοτεχνία;)

κλάμα σ' εκείνη την πλατεία όπου τα παγωτά πουλιόνταν ακριβά και η φούχτα σου ξεχνούσε να φυλακίσει τα κέρματα. Ψηλαφώντας τα όρια και τους ορισμούς του ιμπρεσσιονισμού, του εξπρεσσιονισμού και της αφαίρεσης μέσα από την ιδιαίτερη ενέργεια και την πρωτοτυπία της δικής της γραφής, η Αγγέλα Καράλη πλάθει ένα ολοκληρωμένο και διαρκώς μετασχηματιζόμενο σύστημα έλξης-άπωσης διασπασμένων ολότητων, στο οποίο χειρίζεται επιδέξια την πλατιά χειρονομία, το νεύρο, τη λεπτόνοια και το μετεωρισμό του χρωστήρα μαζί με τις τονικότητες, εντάσεις και υφέσεις του φωτός, για να ενορχηστρώσει τις συναισθηματικές φράσεις-ζωοδότρες αρτηρίες της συνδυαστικής φαντασίας της. Αυτές με τη σειρά τους υπαινίσσονται ψυχικούς κραδασμούς, συγκροτούν την ταυτότητά τους ως εκμαγεία βιωμάτων, δημιουργούν προϋποθέσεις ύπαρξης για αλυσιδωτές συνδηλώσεις.

Καθώς το ένα αίνιγμα διαδέχεται το άλλο, καθώς η επιφάνεια οικοδομείται προδίδοντας το βάθος και το αντίστροφο, το κίνητρο μιας συνάντησης βυθίζεται στο ανεμοσκόρπισμα, για να εκτοπιστεί στο άυλο, κι αυτό εγκιβωτίζεται στην άναρχη συνοχή κάποιου ευρύτερου περιβάλλοντος, μιας υπερβατικής σκηνογραφίας. Η εξάλειψη σχεδόν των περιγραμμάτων και η ολίσθησή τους σε μια υδάτινη διάσταση καλλιεργούν την εντύπωση του τρισδιάστατου με στοχαστικό φορτίο (*Απαγορευμένη Ζώνη*). Όπου το φως κυριαρχεί στο χώρο, αναδύεται μια ατμόσφαιρα αισιοδοξίας κι εξαϋλωσης, αμυδρά ερωτική (*Διαύγεια, Μορφοποίηση*). Ο κατακερματισμός της φόρμας και ο ανορθολογικός ιστός της σύνθεσης αντανακλούν την αβεβαιότητα του Είναι και την αντιφατική κατάσταση του ατόμου, μεταξύ σκληρότητας και τρυφερότητας, προσέγγισης κι εγκατάλειψης, ενθαρρύνοντας την παρουσία της ανθρώπινης μορφής στον καμβά και τη συνακόλουθη εννοιοδότηση του χώρου. Στην *Πύλη* η ύπαρξη προβάλλεται παραδομένη στην αναμονή ανάμεσα στην πτώση και στην απογείωση· αλλού υπογραμμίζεται ειρωνικά η ρευστότητα του ανθρώπινου προσώπου (*Διαστάσεις, Παράλληλη διάσταση*) και αλλού η μεταμοντέρνα υφή της στάχτης και της σκόνης διαπερνά φιγούρες εγκλωβισμένες στη φθαρτότητα και στην αστική κατάθλιψη (*Χους ει..., Επίγνωση*).

Τα θραύσματα της πραγματικότητας συναρμολογούνται στην κιβωτό-συνείδηση του καλλιτέχνη, οι έλλογες αναζητήσεις, οι παρορμήσεις αλλά και οι διαδρομές του υποσυνείδητου του υποκειμένου αποτυπώνονται στο έργο τέχνης, στοιχειοθετώντας συνθήκες επικοινωνίας με τον δέκτη. Στην περίπτωση της Καράλη, οι πολλαπλοί διάλογοι χρωματικών όγκων και γραμμικών πλεγμάτων λειτουργούν ως εργαλεία πραγμάτωσης μιας αισθητικής εμπειρίας βασισμένης στη συνειρμική εγρήγορση του θεατή. Οδηγούν στη σύλληψη μικρών ιστοριών και στιγμιοτύπων, μέσα από το ελεύθερο παιχνίδι της αίσθησης, της κρίσης, του νου: λίγο χυμένο κρασί στη Δρέσδη, ίσως, στροβιλισμοί του ανέμου στο Βερολίνο του Μπρεχτ, παροξυσμός των αισθήσεων στην καρδιά της Μεσογείου, η αποστεωμένη παλάμη του Σοπέν στην επικίνδυνη στροφή της φυματίωσης. Χρωματικές ποιότητες όπως το ονειρικό μπλε, η κόκκινη σκουριά, το ψυχρό γκριζο του πάγου, το χρυσαφί της ανατολής, οι νύξεις του καφέ

και η αύρα του πράσινου συναρθρώνουν πλαστικές ενότητες που παραπέμπουν σε ζωική ορμή, αγωνία, διεκδίκηση, ουράνια ανάταση και γήινη πλησμονή και ηρεμία, ίχνη ζωής που αλληλοσυμπληρώνονται και χορογραφούνται δίχως να ικανοποιείται η δίψα του μεταφυσικού αναπάντητου, σ'έναν περίγυρο κάποτε άφιλο και πιεστικό, κάποτε γεμάτο από αποκαλυπτικές εκρήξεις θερμότητας και παράδοξες ηδονές. Ο αφηρημένος λυρισμός των έργων ταυτίζεται με την παραστατικότητα της υπαρξιακής τους ποιητικής.

Λίνα Μπασούκου
Θεατρολόγος, ποιήτρια